

4. 'Corona-klipning' - med Gun-Britt Zeller

"Jeg kan jo ikke se ud af øjnene, så det er også på tide. Ha ha ha!"

"Velkommen til. Jeg skal lige se dit coronapas, inden vi går i gang."

Coronahår. Ja, det er den slags, vi er mange, der render rundt med lige nu: Langt, uklippet, sjasket hår. Alle frisørerne har haft lukket på grund af pandemien. Nu er de så åbne igen, og vi står gerne i kø i timevis for at få en tid. Men hvorfor? Hvorfor taler vi så meget om det her hår? Hvornår opstod danskernes umættelige behov for at blive klippet? Og er det sådan, at en lille coronastudsning er danmarkshistorisk? Burde vi måske ligefrem udstille en af de travle frisører? Ja, det er det, jeg har sat mig for at finde ud af i dag. Mit navn er Troels Donnerborg. Velkommen til Udstillet på Nationalmuseet. Dermed velkommen til mine gæster. Det er Gun-Britt Zeller, og du er frisør og er indehaver af Gun-Britt Coiffure i København. Og også velkommen til dig, Flemming Kaul. Du er jo arkæolog og museumsinspektør her på Nationalmuseet, og du ved ret præcist i Danmarkshistorien, hvor denne her vilde trang til at blive klippet opstår. Og det kan vi jo lige komme tilbage til. For udover at fortælle om det, så skal du også hjælpe os med i dag at finde ud af, om Gun-Britt her er så vigtig for danmarkshistorien, at vi faktisk kunne udstille hende på museet. Så velkommen til dig, Flemming.

Jo tak.

Til det her formål med at finde ud af, om Gun-Britt kan udstilles på Nationalmuseet, der har vi det, vi kalder den lille kuratorhåndbog. Og det kommer vi tilbage til, hvad det er. Men der er altså nogle helt centrale kriterier, vi bruger, når vi afgør, om en genstand eller i dette tilfælde en person er udstillingseget. Mere om det senere. Men allerførst: Gun-Britt, lad mig lige høre. Hvordan har det overhovedet været at komme i gang her efter nedlukningen?

Jamen, det har jo været fra at være helt lockdown jo fantastisk. Men jo også med en masse ting, som vi har været nødt til at indstille os på. Specielt at have masker på igen. Og det gør jo, at du får en lidt anden distance til din kunde. Du kan ikke se mimik på samme måde. Så der har været nogle dage, hvor det har krævet, at man skulle lære at vende tilbage til det her på den her måde. Men når det er sagt, så har vi jo bare så travlt

og så mange på venteliste, og vi kan bare blive ved med at arbejde. Men det, der jo selvfølgelig er meget vigtigt for mig, det er jo at holde den kvalitet og den undervisning, som vi altid har hver uge. Selvom vi har så travlt, så holder jeg fast i alle de der ting, fordi det er vigtigt for personalet også, fordi ellers ender man bare med at blive sådan en maskine. Og vores fag er ikke en maskine.

Nej. Coronahåret - er det anderledes at klippe i en almindeligt hår?

Der er mere af det.

Der er mere af det. Så gulvet er fyldt med...?

Gulvet er mere fyldt. Men jeg vil sige, at der sker jo også en anden kreativitet, når du kommer tilbage til dine kunder efter så mange måneder, fordi nogle herrer er blevet meget langhårede, og det klæder dem, så man ligesom siger, "Vi skal også have noget nyt nu, for det ser ret godt ud det her." Så der opstår nogle andre ting.

Sådan ny mode?

Ja, der er også kommet en coronamode, tror jeg.

Det er jo spændende.

Ja, det er ret spændende. Flemming, nu kan lytterne jo ikke se dig, men jeg kan fortælle, at du har langt hår. Så nu er du måske endda blevet moderne? Det ved jeg ikke. Men er du blevet klippet? Eller skal du klippes?

Jeg skal klippes. Det er lidt længere. Selvom jeg er langhåret, så er jeg ikke så langhåret normalt. Så jeg synes også, jeg trænger.

Ja, det er godt. Det gør jeg nu også selv, vil jeg sige. Men inden vi taler videre, så lad os lige få en lille reminder om, hvad det egentlig var, der skete dengang, at frisørerne lukkede i december sidste år.

"Alle frisører skal lukke ned for en periode." Den 21. december sidste år var det foreløbigt slut med at gå til frisøren, og så var der ikke andet at gøre, end at lade håret gro eller lade sig hjemmeklippe. "Hvis du kommer til fuldstændig at fejlklippe ham, så er der bare ét at sige, og det er, at håret vokser ud igen." Men så - en uge før påskeferien, efter tre måneders frisørnedlukning og vildtvoksende coronahår - var der endelig godt nyt. "Så indfører vi krav om coronapas. Det betyder blandt andet, at hvis man skal til frisøren - og det er der mange, der efterhånden begynder at trænge til - så skal man have et coronapas med." Tirsdag den 6. april oprandt så den store klippedag. Nogle frisører var så spændte, at det havde forstyrret deres nattesøvn. "Du sagde, du havde klippet hele natten i drømme?" "I drømmene, ja. Jeg lå vist mentalt og prøvede at gøre mig klar til i dag." "Altså, jeg har været så spændt, at jeg ikke har kunnet sove i nat." "Velkommen til. Jeg skal lige se dit coronapas, inden vi går i gang." Og væbnet med coronapas marcherede de langhårede kunder frem mod saksene. "Jeg kan jo ikke se ud af øjnene, så det er også på tide."

Det var sådan, det var i december. Og lidt om hvordan det er gået siden... Dine kunder har jo glædet sig, ved jeg, Gun-Britt.

Ja.

Hvorfor tror du, de har glædet sig sådan? Hvorfor tror du, det er så vigtigt for folk?

Jamen altså, udseende er jo - altså vores hygiejne og udseende - er ret vigtigt. Og jeg ved godt, at vi i 80'erne - tror jeg, det var - var i en periode, hvor man skulle være modsat på en eller anden måde. Men ud over det, så vil jeg sige, at det har en stor betydning. Det har en stor betydning, når vi taler med andre, og den måde vi fremfører os på. Og også hvis du skal have et nyt job, eller du bliver skilt, eller lige meget hvad, så oplever man de dér situationer, hvor hår bliver meget vigtigt. At man kan sige, at ens udseende er i orden. Så jeg vil sige, at det er næsten noget af det, der betyder allermest, for du flytter jo også rundt på folks udseende, i det øjeblik du klipper dem. Det er jo som at skulpturere.

Ja, så det er ret vigtigt for folk at blive klippet?

Ja, det er det.

Hvornår opstår det her vilde behov for at blive klippet, Flemming?

Ja, her i Norden?

Ja, her i Danmark. Hvornår bliver vi så pjattede med at blive klippet?

Ja, det sker omkring 1500 f.Kr. Mellem 1500 og 1400 f.Kr. I bronzealderen. Jeg vil sige, lige pludselig... Når arkæologer siger "lige pludselig," så er det noget, der foregår over hundrede år. Men altså, lige pludselig der begynder der i gravene, i de rige grave, især i krigergravene, hvor der er våben med, at komme en ragekniv med i graven. Altså til at barbere sig med. Og det er ikke bare en enkelt ragekniv. Det er rigtig mange grave over hele Sydsandinavien. Der er det som en eksplosion, hvor en helt bestemt rageknivstype - en enægget ragekniv med greb i form af et hestehoved - bliver vildt moderne. Og ja, før da har man selvfølgelig også barberet sig i Norden, men der har vi ikke det bestemte redskab, et bestemt moderedskab med bestemt udformning. Man kan godt have barberet sig med en flintflække i stenalderen, og det har man sikkert også gjort. Men nu er det altså blevet en modeting, en lækker modeting, at barbere sig med en ragekniv med hestehovedgreb. Og dertil kommer, at udover ragekniven så kommer der også nogle små knive med i gravene. De kan så have noget at gøre med, at man klippede sig - formskæring kalder vi det for - hvor man tager en lok og skærer af med en lille kniv. Og så kommer der en tredje ting: En pincet. Pincetten er rageknivens bedste partner, kan man sige. Og den pincet kan man jo bruge til... For man blev altså lige pludselig meget pjattet med hygiejne... Den kan jo bruges til - sammen med ragekniven kan der være et enkelt lille hår eller nogle hår i ørene eller nogle hår i næsen, som man virkelig har været pernittengryn med. Og så kan pincetten jo også bruges til at fange lus.

Ah, Gud ja!

Jamen, hvorfor opstår det her lige pludselig? Altså, hvorfor ser vi lige pludselig, at vi får lyst til at formskære vores hår og alt det her med at barbere os og sådan noget. Hvorfor sker det?

Det har nok noget at gøre med forbindelser udadtil. For netop omkring 1500 f.Kr. der begynder importen af genstande og bronze til at lave bronzegenstande med. Kobber og tin. Det stiger, det eksploderer enormt, og det vil sige, at forbindelserne udefra og til

Danmark og frem og tilbage de er virkelig steget på det tidspunkt. Så på en eller anden måde så har man fået en ide til de her rageknive fra fjerne egne. Vi har nogle rageknive med hestehovedgreb af helt samme design, dog lidt større men helt samme design, fra en hemmelig hule på Kreta og nogle grave på Kreta og også på det græske fastland. Så der er altså noget med en ide om, at krigeren skal være glatbarberet, og man skal være velsoigneret på en helt bestemt måde, som kommer helt fra det fjerne middelhavsområde.

Altså Flemming, der er kommet mange gode ting med hjem fra Kreta på sommerferie igennem tiderne, og også fra Grækenland. Er det simpelthen det, der sker? En chartertur til Kreta?

Nej, man har nok ikke taget direkte til Kreta. Der kan have været mange muligheder for forbindelser. For eksempel netop når vi taler om kobberet, det skal jo komme fra miner langvejsfra. Det har vi jo ikke noget af her. Så der er miner i Alperne. Måske har man mødtes i Alperne, hvor man har hørt om den måde. Man behøver ikke at komme direkte til Kreta. Måske har der været en enkelt dansker eller nordisk bronzealderfyrr forbi på Kreta. Det ved vi ikke. Men ideen er i hvert fald kommet måske af Alperne - en smeltestig, hvor ideer mellem nord og syd kan komme. For vi skal jo huske, at ideer flyver ikke selv.

Nej.

Ideer de kommer sammen med den udveksling af varer, som sker igennem Europa. Og der er det netop dér ved bronzealderens begyndelse, hvor man kan tale om en globalisering både med materialer og med ideer, der som sagt ikke flyver selv.

Og Gun-Britt, du startede jo ikke i bronzealderen.

Nej, men jeg er jo alligevel deroppe af.

Ha ha. Det hjælper på det, mener du. Men du formaskærer vel også stadigvæk håret, gør du ikke? Eller hvad?

Nja, men jeg synes jo, det dér er rigtig interessant, det du fortæller med kniven, fordi i virkeligheden har kniven jo så eksisteret siden 1500 f.Kr. Men i dag der bruger man jo ikke kniv. Altså, det kan godt være, at der er nogen, der gør. Men det kalder jeg lidt fy-fy, for i dag klipper man med saks. Og det har jeg jo gjort i rigtig mange år. Men da jeg kom i lære i 1963, der skar man hår stadigvæk, og der var man faktisk ikke så meget inde på saksen på den måde. Saksen kom meget med Vidal Sassoon, som startede i England i '55, og han var jo meget inspireret af arkitektoniske linjer, så han fik jo en meget stor betydning. Det kan være, vi kommer ind på det senere også. Men han bandlyste jo kniven, og ham fulgte jeg fra '68 og har jo gået på skole derovre og gør jo seks gange om året stadigvæk. Så han ændrede hele den dér struktur med kniven.

Ja. Og du åbnede din egen salon i '76.

Ja.

Kan du ikke lige tage os igennem - fordi vi vil også gerne vide lidt om dig - hvordan vidste du, at du ville være frisør?

Jamen, det vidste jeg, siden jeg kunne tale. Altså, jeg siger altid, at jeg tror, jeg er født til det, fordi jeg har aldrig villet andet. Og det er jo også lidt specielt, fordi jeg kom i lære som 13-årig og var en af Danmarks yngste elever og fik først min underskrevne kontrakt, da jeg var 14, fordi de syntes, det var lige på kanten. Men dengang kunne man jo gå ud af skolen, når man var konfirmeret, og jeg blev konfirmeret ret ungt. Og det var det eneste, jeg ville.

Så man kan sige, jeg har jo været med i en stor udvikling i det fag, fordi da jeg kom i lære, der permanentede man jo også alle. Og det var varmempermanenter. Og det var helt forfærdeligt. Altså, når jeg gik hjem om julen, så var mine hænder totalt blodige. Altså, jeg kunne faktisk ikke snøre et par sko, fordi så ødelagte var hænderne. For der brugte man jo heller ikke handsker eller... Der var jo slet ikke alt det dér, vel? Men så var det jo, at Sassoon kom ind i billedet og trak os en anden vej og begyndte at fortælle os, at kvinder skulle kunne få klippet deres hår og bare ryste på hovedet og vaske det. Og dengang rullede man jo alt op og havde Carmen curlere, og folk gik til frisør en gang om ugen. Så det var jo en stor rejse, og det var folk heller ikke rigtig klar til, fordi han snakkede allerede om det her i '55. Og det var først i slut 60'erne eller '67, jeg tror, at

han brød igennem. Og det gjorde han, fordi han havde nogle muser, som for eksempel Mary Quant og Mia Farrow, som skulle lave Rosemary's Baby. Kan I huske den?

Ja, ja.

Og da hun skulle lave den, der skulle hun klippes helt kort. Og Frank Sinatra sagde til hende, "Hvis du gør det, så bliver vi skilt." Det blev de så også senere. Men hun ville lave den film. Og så ringede man til Vidal Sassoon og sagde, om han ville komme til New York gøre det her. Og så sagde han, "Det har jeg ikke råd til, fordi så skal jeg lukke min forretning."

Og Vidal Sassoon han er jo en af dine store influencere, ved jeg.

Ja, det er han, og det har en forklaring. Så rejser han til New York. Man siger, det er den dyreste klipning, der har været. Det er jo klart. Plus at han gjorde det i en boksering, og hele verdenspressen stod der, så han blev jo... Der fik han talerør. Og det der sker, det er, at fra det talerør, han får der, der begynder kvinderne også at forstå, hvad det er han snakker om. Og så kommer kvindefrigørelsen. Vi skal alle sammen ud på arbejdsmarkedet, og det er jo i slutningen af 60'erne og 70'erne, ikke? Og vi får vores børn i børnehaver og sådan noget. Så der kommer den der frigørelse, og det har noget med håret at gøre. Kvinder har ikke tid til det dér mere. Nu skal der være noget, som er kvalitet og er kunst og er lækkert.

Ja. Men det er jo også et eksempel på, at der er nogle tendenser, som skifter. Og Flemming, der tænker jeg også på, at der er jo også nogle ting, der skifter i bronzealderen. Altså, man har jo også forskellige typer af knive, og så på et tidspunkt bliver det til en rigtig saks. Men det er først meget senere, så vidt jeg ved?

Saksen har man slet ikke i bronzealderen. Så der er man nødt til at formskære. Men i løbet af bronzealderen, henimod bronzealderens slutning omkring 500 f.Kr., der ændrer ragekniven type. I stedet for at være sådan en lang én med et håndtag, så bliver det nærmest noget, der ligner en persillehakker eller en vuggekniv. Og tyske arkæologer har set på, at den type ragekniv er bedst... Den kan også bruges omkring kinden, men den her lange med håndtag er god til omkring kæben. Og den, der er en persillehakker, den er rigtig god til de små hår i nakken.

Så allerede der havde man nogle forskellige typer knive i sit frisørsæt?

Ja, så man kan måske se en mode, hvor man bliver interesseret i at være glatnakker. Det skifter der omkring 500 f.Kr., og der kan man for øvrigt se igennem tid også at moden skifter.

Ja, vi har nogle helt utrolige eksempler i nogle grave. Skrydstrup-pigen, for eksempel, hvor man kan se en flot opsat frisure. Er det ikke korrekt?

Jo, det skal vi også lige huske. Nu snakker jeg hele tiden om. rageknive, men der er altså også kvinderne, og der har vi altså nogle egekistebegravelser fra bronzealderen, fra denne tid omkring 1400 f.Kr., hvor det er enormt flotte og besværlige frisurer, hvor man skal have en hjælper til. Det kan tage et par timer at sætte det hår op, hvor det lange hår bliver sat op og rullet rundt og bundet ind sammen med valker af kohår og hestehår til meget, meget komplicerede frisørhåndværksarbejder i den grad. Så det er ikke bare, at man lige klipper det. Det er sådan lidt en fordom, når man ser nogle gange nogle film fra oldtiden, så render de rundt og ser pjuskede og beskidte ud i hovedet, som om de lige har proppet hovedet i en mudderpøl. Men det har virkelig været elegant med hygiejne og personlig pleje.

Men har det også været... Nu stiller jeg er spørgsmål.

Ja, kom bare.

Har det også været et tegn på velstand hos nogle, når man har kunnet have håret på den måde? Fordi hvis jeg tænker på den tid, eller hvis man ser noget fra den tid, så tænker jeg nemlig, at de render rundt med det lange hår og sådan noget. Altså, om der har været forskel? Fordi det var der jo senere, når vi kommer længere op. Så var der jo alle de her, der havde tjenestefolk, der sad og børstede deres hår hver aften og alle de der ting og satte det op og sådan noget. Det er selvfølgelig senere. Men jeg tænker, om der har været noget i bronzealderen, hvor der har været forskel på nogle, der har været mere velhavende eller kunne noget mere, have nogen til at hjælpe sig med at sætte det dér hår?

Ja, det er jo helt klart, at bronzealderssamfundene var klassesdelt. Ikke klassesdelt på den måde, vi forstår i dag. Men der har været nogle ledere, og der har også været nogle - i stedet for måske at kalde dem for slaver, så kan man kalde dem for jordløse - der ikke havde magt og ikke havde kapital, og de fik ikke råd til eller lov til at barbære sig med en ragekniv. Det kunne være, de kunne få lov til at fumle lidt med en flintflække. Men de dér virkelig formsikre redskaber, de hører jo de fine til. Rageknivene og de redskaber til det er jo små kunstprodukter. Det er jo virkelig smukke ting. Det er dér, hvor kunsten udtrykker sig. Også den religiøse kunst. Så man kan måske også sige, at frisørfaget i bronzealderen det var næsten noget religiøst. At man kom nærmere det guddommelige.

Og kunst.

Så vi har måske nogle rige influencere fra bronzealderen også?

Ja, det er helt klart. Og det er jo dem, der har rejst og har hørt om det - Det er dem, der starter. Og der skal der være... Bare tænkt på også med modefænomener. Ja, du nævnte netop Mira Farrow og den frisure, som jo blev et modefænomen.

Ja, det gjorde den.

Hvis der er én - bare én eneste person, der har siddet nede på en storgård i Alperne og har mødt en fra Grækenland, og ham fra Grækenland havde en enorm prestige, og han kunne give gaver, og de har siddet og drukket sammen og forklaret hinanden tingene ved sådan et gæstevenskabsbud... Når den person kommer hjem, og når han kommer hjem, hvis han har den tilstrækkelige autoritet i samfundet - Ja, vi kan kalde det for en influencer, men man skal have en autoritet for at blive influencer jo. Hvis han har den tilstrækkelige autoritet, at alle dem omkring ham hører, at det her, og forstår, at det her er enormt vigtigt, jamen så er det jo ikke et spørgsmål om et år eller ti år, før denne rageknivsmode kommer frem. Det kan være et spørgsmål om måneder og uger, før det eksploderer ud over hele Skandinavien, hvis den idé bliver accepteret.

Og det er jo vanvittigt spændende. Vi kan jo snakke i lang tid om det her med, hvordan mode dannes. Men nu er vi her jo også for at snakke om dig, Gun-Britt.

Ja, det er vi jo.

Og noget af det, der er interessant, det er jo, at vi selv i dag 3.500 år, efter at de første blev klippet, så er vi stadigvæk helt besat af at blive klippet. Du nævner de her lange køer. Så derfor har vi jo også inviteret dig ind for lige at tale om... Man kan sige, vi er jo vant til at udstille genstande, men det kunne også være, at vi skulle prøve at udstille en person for en gangs skyld. Altså en travl frisør. Og til det formål, så har vi jo det, vi kalder den lille kuratorhåndbog, og der har vi nogle forskellige ord. Og lad mig lige afspille det første ord i den bog for jer: "Repræsentativ." Ja, det lyder næsten som museet, der taler. "Repræsentativ." Og Flemming, nu er det jo dig, der lidt er overdommeren her. Vil du mene, at Gun-Britt i al sin travlhed og med blodsmag ud af munden, når hun klipper, vil du så mene, at hun er repræsentativ for vores behov for at blive klippet?

Ja, det vil jeg da bestemt mene. Repræsentativ for tiden, repræsentativ for et fag, for et håndværk, som er vigtigt i vort samfund, og som har været vigtigt igennem lange, lange tider. Så på den måde er frisørfaget jo repræsentativt. Samtidigt, når vi ser på nutiden, så er frisørfaget jo et fag, der også følger med samfundets hele udvikling. Vi ser jo i dit eller vores forældres og vores liv en enorm social mobilitet, som vi alle sammen i vores familier har fulgt. Min far var fattig landarbejder fra Vestjylland, hvor sult var et vilkår, og at han skulle nå at kunne komme op, få et rigtig almindeligt fast arbejde, kunne få egen bil og egen have, flyve til Gardasøen flere gange om året - Det havde været en fuldstændig utænkelig tanke i 1920-25. Og det samme gælder jo også dit livsforløb, at vi har fulgt en enorm social mobilitet. Og det gælder jo også de fag, de håndværk, som der i samfundet. Nogle håndværk er vokset og er fulgt med denne sociale mobilitet. Måske var der en tendens til i 50'erne og 60'erne, at frisørfaget i hvert fald i nogle tilfælde var lidt lavstatus. Kan man tillade sig at sige det?

Meget, og det vil jeg jo også gerne fortælle om. Fordi du har fuldkommen ret i at... Altså, jeg bliver født i '50 og siger så allerede der som 4-5-årig, at jeg vil være frisør, og er med min mor, når vi sidder der, og jeg ser hende få curlere i og sådan noget. Og hun bakkede aldrig det op. Aldrig. Der var så meget modstand hjemmefra. Jeg skulle ikke være frisør, for det var ikke noget. Det var nemlig lavstatus. Men jeg havde nogle drømme, og det, der jo er rigtig vigtigt, det er jo, at man følger sine drømme. Og det har jeg altid gjort. Og jeg tænkte, at det fag måtte man kunne flytte. Og jeg ved ikke, hvor jeg havde det fra. Men det var måske min kreativitet. Og så drømte jeg også meget tidligt om, da jeg så kom i faget, at for mig ville det ikke være nok at stå og klippe, men det

ville være vigtigt for mig altid at give min viden videre. Så jeg har jo altid haft skole, mens jeg har været selvstændig. Men allerede inden startede jeg jo med at undervise rigtig meget, fordi det er et fag, der kan så meget, og det har så stor en udvikling. Men du er nødt til at åbne folks øjne for det, for ellers bliver det jo bare sådan en produktion. Og det er så meget mere. Det er kunst, og det kan så meget. Jeg tænker altid, at man skulpturerer, når man arbejder med folk. Og du kan jo flytte ens udseende ti år, hvis du lægger det rigtige hår ind på kunden. Og det synes jeg bare er vigtigt. Men det kræver meget. Så når du snakker om den udvikling, der er i det, så vil jeg sige, at det har været det største for mig, og derfor har jeg jo også altid haft 10 til 12 elever ad gangen. Og det har jeg altid haft, og det er, fordi det er vigtigt for mig, at vi får de unge mennesker ind i sådan et kreativt fag og ser det med de rigtige øjne. Netop ikke noget med at stå bare sådan her og skære, men at ser den kunst, der ligger i, når noget har den rigtige balance og vinkel og alle de der ting. Og det skal vi jo blive ved med at få til at udvikle sig, for det er et sindssygt spændende fag.

Ja, og når du nu siger det, så leder det faktisk videre til vores næste kategori i den lille kuratorhåndbog, fordi det er ord hedder nemlig sådan her: "Proveniens. Proveniens." Utroligt flot og fint udtryk, som jeg nærmest ikke anede, hvad betød, før jeg begyndte herinde. Men jeg har lært, at det betyder det her med, hvor mange historier vi ligesom kan knytte på den genstand eller den person, vi taler om. På latin betyder det "komme fra". Altså, det vil sige, hvor genstanden er fra i en historisk sammenhæng. Hvor mange historier relevante for Danmarkshistorien er der at sige om den her genstand og i dit tilfælde en person? "Proveniens." Sådan dér lyder det. Og Flemming, det er jo et flot ord. Men har Gun-Britt proveniens?

Ja, bestemt og endda på flere felter. Proveniens som repræsenterende frisørfaget - et fag der er vigtigt, et fag der er et håndværk, der er en kunst. Og samtidig kan man sige, at med proveniensen: Hvor kommer man fra? Hvor kommer genstanden fra? Vi bruger det jo også arkæologisk: Proveniens - Ja, præcis hvor? Ting skal have en proveniens. Man skal vide, at en ragekniv er fundet et bestemt sted i en bestemt grav. For hvis man bare har fået den som løsfund og købt den på en auktion, så er det ikke så meget værd. Så proveniensen, hele historien, den er der jo i den grad.

Ja, det er noget med også, hvor du stammer fra, og hvilken rejse du har været på. Så man kan fortælle forskellige historier med den her person.

Ja, og der ligger der jo netop den sociale mobilitet personligt for Gun-Britt, men også i forhold til frisørfaget som sådan. Dets stigende betydning. For med den større mobilitet i samfundet sker der jo også en differentiering. Der vil jo stadigvæk i højere og højere grad måske være lavstatus- og højstatusfrisører. Så med den differentiering, som vi ser i samfundet, og den mobilitet i samfundet, der ser vi også et skift inden for frisørfaget. Også historiske skift.

Men jeg synes, for mig har det jo været en lang rejse. Men det har også været en hård rejse. Der har været en rejse, hvor der også var mange år, hvor ikke nogen troede, det var rigtigt, det jeg sagde, eller den måde, jeg syntes, vi skulle klippe på. Men lige pludselig ændrede det sig, fordi folk begyndte at komme og blive undervist og fik en bevidsthed. Det var jo inden, man rejste til Sassoon og alt det der. Så jeg tror, at for mig har det bare været stædighed og at blive ved, fordi det har været så meget mit kald, at sådan var det i det fag. Og jeg har jo oplevet rigtig meget lavstatus, også omkring mig selv. Altså, "Kan du ikke blive andet," og sådan noget. Men sådan har jeg aldrig selv oplevet det. Og det tror jeg er det første gode. Det er jo, at det er, fordi man vil det her. Man vil ikke andet. Og det har jo ført mig, hvor jeg er i dag. Men det har jo også kostet arbejdstimer døgnet rundt. Altså, det har jo aldrig været ude af mit hoved, og jeg har altid haft dobbeltjob for at kunne... Da jeg begyndte at rejse til London - det havde jeg jo ikke råd til. Jeg havde ikke nogen rig familie. Jeg kommer ikke fra noget. Så det, der var vigtigt for mig, var, at hvis jeg skulle fuldføre den drøm og komme over til det her mesterværk derovre, så måtte jeg have et dobbeltjob. Så jeg arbejdede hver aften, og de penge, jeg tjente der, der stod Vidal Sassoon på. Og så rejste jeg.

Ja. Men du er her jo også i dag som repræsentant for alle de her travle frisører i coronatiden. Og det er jo også måske værd at sige, at nu snakkede vi om det her med, om frisørfaget er blevet sådan lidt rynket på næsen af, og man siger, "Er det vigtigt overhovedet?" Men der er du her jo i dag, Flemming, for at sige, at det er vigtigt.

Ja, det er vigtigt. Det er vel et af de vigtigste fa. Og netop i de tider i dag, hvor vi snakker så meget om kommunikationen. Og alt kommunikation - eller meget kommunikation - foregår mere og mere på Facebook. Der ser jeg personligt frisørfaget som et af de vigtige fag, hvor kommunikation ikke bare er noget, man kan gøre med en mobiltelefon.

Jamen, det kunne da være sjovt. Det bliver nok det næste, at man kan barbere sig med mobiltelefonen.

Ha ha! Den kan det hele næste.

det er et af de fag sammen med for eksempel restauranter, hvor det er den personlige kommunikation, der er det vigtige, og det er personen, det drejer sig om. Og på den måde adskiller frisørfaget sig jo fra så mange andre fag. Murerfaget - det er jo ikke den personlige kommunikation, der ligesom er det bærende. Det er selvfølgelig vigtigt at bygge et hus, og det skal også være ordentligt håndværk. Men det, at der er en del kommunikation i det...

Og der er en anden dimension i det på en eller anden måde.

Ja.

Næste ord: "Ikonisk." Det kender vi. Ikonisk. Er Gun-Britt ikonisk, Flemming?

Ja, bestemt.

Er det ikke rart at få at vide?

Jo, det er dejligt. Jeg sidder og bliver helt genert.

Ikonisk som en førende repræsentant for frisørfaget. Jamen, en frisør, der danner skole. For du fortæller jo netop, at du hele tiden er med i det uddannelsesforløb. Så man kan sige, at på en eller anden måde danner du jo skole, og samtidig starter du også et sted, som mange gør i denne her tid, der har været disse 50-70-100 år, med en helt fantastisk mobilitet, som ingen har set i samfundene før. Så på den måde er du jo både ikonisk udviklingsmæssigt og i dig selv, som du hviler i dig selv i dit håndværk nu i dag.

Ja, sidste ord - og det er nærmest den store dom. Er I klar til at høre det? Altså, er I nervøse for at høre det?

Er du?

"Evighedstesten." Altså, enhver der bliver udsat for evighedstesten må blive lidt nervøs, ikke?

Jo. Jeg er jo helt overrasket. Jeg havde slet ikke tænkt på det på den her måde.

Vi er jo nødt til, Gun-Britt, fordi vi går jo slavisk frem, og vi gør os umage her på Nationalmuseet, så vi er nødt til også at udsætte dig for evighedstesten. Og det er jo sådan, at når vi tager en genstand ind, ligegyldigt om det er en person eller en genstand, så skal vi jo kigge lidt på evigheden. Og er det noget, der ville kunne stå for evigt? Er det noget, vi vil tale om om 100 år for eksempel?

Det ved vi jo ikke.

Består Gun-Britt evighedstesten, Flemming?

Jeg skal lige sige, at vi kan jo ikke vide, hvad der foregår inde i hovedet på folk om 500 år.

Nej, det kan vi jo ikke vide.

Det troede jeg ellers, at du var her for at fortælle mig om, Flemming.

Nej, altså, jeg er jo arkæolog, og jeg kan jo ikke grave i fremtiden. Men man kan selvfølgelig godt prøve at trække nogle linjer og se for eksempel på andre håndværkere.

Ja.

Og når vi nu ser på evighedstesten, der vil jeg jo hellere kigge tilbage end fremad, fordi det er meget, meget nemmere. Og der kan vi jo sige, at når det nu har været så vigtigt, næsten religiøst - eller ikke næsten: som noget religiøst, som en religiøs handling, som det allervigtigste - Hvor vi har alt det, man troede på, på bronzealderens genstande til personlig hygiejne, jamen så kan vi i hvert fald se tilbage og sige, at det med personlig hygiejne det var enormt vigtigt for over 3.000 år siden. Som en meget, meget vigtig del af både mentalitets- og identitetshistorie. Det skal vi jo også huske, at når vi ser igen-

nem tiden, så har det at gå til frisøren eller at blive klippet også noget at gøre med identitet. I jernalderen kan vi se, at forskellige folkeslag havde forskellige frisurer, og vi kan også se forskellige frisurer gennem tid, så det er også et spørgsmål om identitetshistorie. Vi har et folkeslag, der hedder langobarderne. Vi kan jo nok regne ud, hvorfor de hed det: De havde langt skæg. Og på den måde har forskellige folkeslag også deres kendetegn. Så på den måde kan vi se, at det med frisører og det med frisurer det har i hvert fald evighedstesten, når vi kører lidt frem og tilbage. Og hvis vi så lige tager et lille hop fremad i tid og ser, vil frisørfaget og ikoner for frisørfaget som Gun-Britt være interessante om 100 eller 200 år? Ja, når vi så skruer tiden frem og tilbage, så må det være tilfældet.

Ja.

Vi kan jo se på mange tilsvarende håndværk, der ligesom er gået af mode. Vil vi være interesserede i at lære rigtig meget om bødkerhåndværket? Eller rebslagerhåndværket?

Går det af mode, tror det?

Ja, det er det jo.

Folk ved nærmest ikke, hvad det er.

Vi snakker jo ikke om det. Vi snakker ikke om det at lave tønder hele tiden. Og der er altså noget, hvor udviklingen har ligesom overhalet det. Vi havde en diskussion om, er sadelmagerhåndværket noget af det, man vil interessere sig for om 200 år? Og det diskuterede jeg faktisk, fordi jeg nævnte det som noget, der nok er forsvundet. Så diskuterede jeg det med min kone. Så siger hun, "Jamen, det kan da godt være, det er vigtigt om 200 år, for flere og flere interesserer sig for heste." Så vi kan ikke... Så det, man umiddelbart siger, "Jamen, det er ikke interessant om 200 år." - Det kan godt være, at det er det alligevel. Men frisørhåndværket - den er sikker, tror jeg.

Og nu er du her jo ikke bare en repræsentant for frisørhåndværket, men jo også en repræsentant for den her pause i klipningen, vi har oplevet, og som jo har vist os det her vilde behov for at blive klippet. Altså, der står køer langt ud på gaden og hænger i tele-

fonen. Så denne her coronapause i klippefaget - er det også noget af det, hvis vi skulle kigge tilbage, hvor vi så ville sige, "Hov, der skete et eller andet"?

Ja, det tror jeg.

Det tror jeg også.

Der har vi én, vi ikke havde tænkt over for to år siden omkring evighedstesten. At netop det med frisørfaget det bliver måske et symbol på det at lukke op efter corona. Det bliver i sig selv et bærende symbol. Det at stå i kø for frisørerne. Det at frisørfaget på en eller anden måde allerede nu er blevet et symbol på friheden for karantæne, friheden til at møde mennesker, friheden til selv at bestemme over sin hygiejne sammen med frisøren. Det tror jeg, man vil se tilbage på som sit eget symbol.

Ja. Også fordi det netop er det, du siger dér med hygiejnen. Den har sådan set regeringen fået lov til at bestemme, ikke? Og det er jo vanvittigt, fordi i den her moderne tid, vi lever i, hvor vi har så mange muligheder, så er der lige pludselig kommet sådan en personlig begrænsning på os. Så det tror jeg, vi vil huske.

Og der har det at blive klippet vist sig at være utrolig vigtigt.

Ja, og det er alle, der snakker om det. Jeg har jo ikke kunnet åbne TV-avisen... Jeg har jo set TV-avisen hele tiden for at høre, om vi får lov til at åbne. Altså, det der med at frisørerne hver dag har været i fokus. Så det har været rigtig vigtigt og er vigtigt.

Yes. Så Flemming, nu kan vi næsten ikke trække den længere. Nu er vi nok nødt til at have den endelige dom, tænker jeg. Er Gun-Britt som repræsentant for frisørfaget under corona og som repræsentant for vores behov for at blive klippet - gør hun sig fortjent til at blive udstillet på Nationalmuseet?

Ja, naturligvis.

Og skal vi ikke lige tage den? "Woohoo!" Du klarede det. Ej, jeg skal lige høre, Gun-Britt: Hvordan er det?

Ja, det er jo specielt, men jeg er jo glad for, at det er mens jeg er levende.

Ja, at du ikke skulle...

Jamen, selvfølgelig er jeg også en voksen kvinde efterhånden, så man må jo tænke den vej.

Det er på tide at komme på Nationalmuseet?

Ja, men man må vende det om og sige, at jeg er måske også den, der efterhånden har været længst i det. 58 år, ikke? Og jeg har jo ikke tænkt mig at stoppe. Så længe jeg er rask og frisk og har næse for at se, hvad der sker og klæder og kan undervise de unge, så de stadigvæk gør sådan her, så bliver jeg ved.

Godt. Og lige til allersidst... Altså, vi plejer jo at skrive et par sætninger om de genstande, vi udstiller her på Nationalmuseet. En utroligt kort tekst. Normalt er det kun en sætning eller sådan noget, der kan stå under genstanden. Det ved du, Flemming. Hvad skulle der stå under Gun-Britt?

Uha. Når det skal være kort?

Det skal være meget kort.

"Et vigtigt håndværk. Social forståelse, forbindelse..."

Et eller andet med det, ja.

"Tiden, udvikling, mobilitet, skønhed, kunst." Jeg kan kun komme med stikord.

Ja, ja. Men det er også fint. Hvad tænker du, Gun-Britt?

Jamen, jeg synes, der skal stå "kunst" og "kreativitet" og... Ja, jeg er enig.

Og den peger tilbage også til bronzealderen.

Bestemt.

Ja, det gør den jo, kan jeg høre. Ha ha ha.

Fantastisk. Og dermed også slut på Udstillet på Nationalmuseet for denne gang. Med mig havde jeg altså Gun-Britt Zeller og arkæolog og inspektør på Nationalmuseet Flemming Kaul. Udsendelsen var tilrettelagt af Kim Borgenholt, og vi er snart tilbage igen med en ny, aktuel person, som vi vil underkaste Nationalmuseets strenge kriterier for at undersøge, om personen er så vigtig for danmarkshistorien, at han eller hun har fortjent at blive udstillet på Nationalmuseet.